

Een vergeetrecht in openbare registers?

HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197

NTBR 2017/28

Op 9 maart jl. heeft het Hof van Justitie uitspraak gedaan in de zaak *Camera di Commercio tegen Salvatore Manni*. In deze uitspraak staat centraal of een voormalig bestuurder van een failliet verklaarde en inmiddels doorgehaalde vennootschap zijn persoonsgegevens kan laten verwijderen uit de vennootschapsregisters om er zo voor te zorgen dat hij niet meer in verband kan worden gebracht met een faillissement. In deze annotatie worden eerst de feiten besproken die hebben geleid tot de prejudiciële vragen aan het Hof. Daarna wordt de uitspraak besproken in de context van de positie van de ondernemer in het Nederlandse handelsregister. Gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van bescherming van persoonsgegevens en registers in het algemeen, wordt de uitspraak ten slotte behandeld in de context van de openbare registers voor registergoederen (lees: de grondboekhouding).

1. Inleiding

Op 9 maart jl. heeft het Hof van Justitie uitspraak gedaan in de zaak *Camera di Commercio tegen Salvatore Manni*. In deze uitspraak staat centraal of een voormalig bestuurder van een failliet verklaarde en inmiddels doorgehaalde vennootschap zijn persoonsgegevens kan laten verwijderen uit de vennootschapsregisters om er zo voor te zorgen dat hij niet meer in verband kan worden gebracht met een faillissement. Ofwel, of er in de vennootschapsregisters 'een recht om vergeten te worden' bestaat. Het Hof wijst een algemene toepassing van het 'vergeetrecht' af, maar laat wel de ruimte voor eventuele toepassing van een dergelijk recht in uitzonderlijke gevallen.

In deze bijdrage worden eerst de feiten besproken die hebben geleid tot de prejudiciële vragen. Daarna wordt de uitspraak besproken in de context van de positie van de ondernemer in het Nederlandse handelsregister. Gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van bescherming van persoonsgegevens en registers in het algemeen,² wordt de

uitspraak ten slotte behandeld in de context van de openbare registers voor registergoederen (lees: de grondboekhouding). Geconcludeerd wordt dat de *Manni*-zaak niet een algehele uitsluiting van een vergeetrecht voor alle openbare registers inhoudt.

2. Feiten en prejudiciële vragen

Aan Salvatore Manni's bouwonderneming *Italiana Costruzione Srl* is de opdracht gegund voor de bouw van een toeristencomplex. De verkoop van de wooneenheden verloopt echter stroef, wat Manni wijt aan het feit dat in het openbare vennootschapsregister³ van de lokale Kamer van Koophandel (*Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce*) staat dat hij eerder enig bestuurder en vereffenaar is geweest van een failliete vennootschap. De desbetreffende vennootschap was failliet verklaard in 1992 en na afloop van de liquidatieprocedure in 2005 doorgehaald in het register. Manni spreekt daarop de Kamer van Koophandel van Lecce aan en gelast haar de gegevens die hem in verband brengen met het faillissement van zijn eerdere vennootschap te schrappen, anonimiseren, of af te schermen. Een dergelijke afscherming zou ervoor zorgen dat het faillissement van een eerdere vennootschap van Manni wordt 'vergeten' en voor derden niet meer te achterhalen is. Daarnaast wil Manni ook een vergoeding van de door hem gestelde imagoschade. In het kader van die laatste vordering heeft Manni gesteld dat de persoonsgegevens in het vennootschapsregister ook verder worden verwerkt door bedrijven die bedrijfsinformatie verzamelen en doorverkopen, zoals Cerved Business Information SpA.

In eerste instantie vond Manni gehoor bij de Rechtbank Lecce (*Tribunale di Lecce*) die oordeelde dat het nut en noodzaak om de naam van Manni te vermelden bij de doorgehaalde vennootschap ontbrak. Er was namelijk sinds de faillietverklaring een 'passend tijdsbestek' verstreken en de betrokken vennootschap was in het register al doorgehaald. Geanonimiseerde gegevens over het bestaan van het bedrijf en zijn faillissement zouden daarom voldoende zijn om de 'opslag van historische gegevens' te waarborgen. Voorts overwoog de rechter dat aangezien 'een specifiek algemeen belang bij bewaring ervan ontbreekt', de aantekening van de naam van een natuurlijk persoon in een kritieke fase van een onderneming, zoals haar faillissement, niet eeuwig geregistreerd kan blijven. Manni's gegevens moesten worden geanonimiseerd en de Kamer van Koophandel van Lecce werd veroordeeld tot het vergoeden van de geleden schade, begroot op € 2000, vermeerderd met rente en kosten. De Kamer van Koophandel van Lecce was het daarmee echter niet eens en ging in cassatieberoep bij het Hoogste Gerechtshof

1 Citeerwijze: A. Berlee, 'Een vergeetrecht in openbare registers?', *NTBR* 2017/28, afl. 6. Anna Berlee is werkzaam als docent privaatrecht aan de Universiteit van Tilburg en als promovenda verbonden aan het Maastricht European Private Law Institute (MEPLI), Universiteit van Maastricht.

2 Zie de Kamervragen gesteld naar aanleiding van een uitzending van PwNed over het gemak waarmee persoonsgegevens bij het Kadaster kunnen worden opgevraagd. *Kamerstukken II* 2016/17, Vragen, 2016Z18671. Zie voorts *Kamerstukken II* 2016/17, 32761, 110. Alsook de discussie over privacy bij de implementatie van de Vierde Witwasrichtlijn en het instellen van een register voor uiteindelijk belanghebbenden ('UBO-register') en de privacy van leden van familiebedrijven, o.a. R. de Lange-Snijders & C. de Nooijer, 'Goede privacybescherming ontbreekt in UBO-register', *P&I* 2016/197, afl. 5, p. 204-206.

3 Artikel 2188 Codice Civile Italië.

in Italië (*Corte suprema di cassazione*.) dat de zaak schorste om de volgende geparafraseerde prejudiciële vragen voor te leggen aan het HvJ EU:

1. Heeft het beginsel dat persoonsgegevens, in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen te identificeren, niet langer mogen worden bewaard dan noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verzameld of vervolgens worden verwerkt, als bedoeld in artikel 6 lid 1 onder e van de Privacyrichtlijn 1995 voorrang boven – en staat het derhalve in de weg aan – het door het vennootschapsregister tot stand gebrachte openbaarmakingssysteem als voorzien in de Eerste vennootschapsrichtlijn voor zover dit vereist dat eenieder zonder beperking in de tijd kennis kan nemen van de daarin opgeslagen persoonsgegevens?
2. Staat artikel 3 van de Eerste EEG-richtlijn dientengevolge toe dat de betrokken gegevens, in afwijking van de regel dat de in het vennootschapsregister openbaar gemaakte gegevens voor onbeperkte tijd worden opgeslagen en door eenieder kunnen worden ingezien, niet langer onderworpen zijn aan openbaarmaking in deze tweeledige betekenis, maar gedurende slechts een beperkt tijdsbestek of voor een specifieke groep ontvangers beschikbaar zijn, op grond van een beoordeling per geval door de beheerder van de gegevens?

Kortom, de vragen beogen een uitspraak van het Hof te verkrijgen over de verenigbaarheid van twee beginselen. Ten eerste het beginsel van openbaarmaking van de vennootschapsregisters, zoals vastgelegd in artikel 2 Eerste EEG-richtlijn jo. artikel 3 lid 3 van de Eerste EEG-richtlijn (Richtlijn 68/151/EEG). Deze Richtlijn strekt tot het coördineren van de waarborgen die worden verlangd van vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid in de Europese Unie en ziet met name op de bescherming van de belangen van deelnemers in de vennootschappen en die van derden. Om de belangen van derden te beschermen worden de lidstaten onder andere verplicht een openbaar vennootschapsregister in te stellen voor zover zij een dergelijk register nog niet hadden (artikel 3 Eerste EEG-richtlijn). Hoewel de Richtlijn meerdere malen is aangepast teneinde deze te moderniseren⁴ en in 2009 zelfs volledig is vervangen door Richtlijn 2009/101/EG,⁵ blijft de interpretatie van het HvJ EU desalniettemin relevant aangezien het uitgangspunt van de openbaarmaking van de vennootschapsregisters is gehandhaafd. Dit beginsel houdt in dat eenieder op verzoek – eventueel tegen betaling – inzage krijgt in de gegevens over o.a. de identiteit van de personen die een vennootschap kunnen verbinden.

Hiertegenover staat het tweede beginsel, dat van dataminalisatie, zoals dat tot uiting komt in artikel 6 en 7 Pri-

4 Richtlijn 2003/38/EG met betrekking tot de openbaarmakingsvereisten voor bepaalde soorten ondernemingen (PB 2003, L 221, p. 13). Hierbij ging het voornamelijk om introduceren van elektronische aanlevering van akten en documenten en beschikbaarstelling daarvan in meerdere talen.
5 Richtlijn 2009/101/EG (PB 2009, L 258, p. 11) welke op haar beurt is gewijzigd door Richtlijn 2012/17/EU (PB 2012, L 156, p. 1). Gelet op het tijdstip van de feiten in het hoofdgeding is Eerste Richtlijn 68/151/EEG van toepassing.

vacyrichtlijn 1995 (Richtlijn 95/46/EG) en artikel 7 en 8 EU Handvest. Dit beginsel houdt onder meer in dat persoonsgegevens mogen worden bewaard gedurende een tijdsbestek dat niet langer is dan noodzakelijk voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verzameld en in overeenstemming daarmee verder verwerkt. In 2014 is in de *Google Spain*-zaak door het Hof het recht om vergeten te worden, ook wel vergeetrecht of recht op vergetelheid genoemd, aangenomen voor internetzoekmachines.⁶ Dit vergeetrecht stelt mensen in staat om, onder bepaalde omstandigheden, zoekresultaten te laten verwijderen als anderen zoeken op hun naam.⁷ De vraag in de onderhavige zaak is of een vergelijkbaar vergeetrecht ook bestaat voor de openbare vennootschapsregisters ingesteld op grond van de Eerste EEG-richtlijn.

3. Uitspraak

Het Hof gaat in zijn behandeling enkel in op de verplichtingen van de Kamer van Koophandel. De verdere verwerking van de gegevens uit het vennootschapsregister door het bedrijf dat daaraan een 'rating' verbindt, Cerved Business Information SpA, is niet aan de orde.⁸

De verplichtingen tot bescherming van persoonsgegevens die worden verwerkt door de Kamer van Koophandel vloeien voort uit Privacyrichtlijn 1995. Het Hof heeft in eerdere zaken al geoordeeld dat Privacyrichtlijn 1995 moet worden uitgelegd op basis van de grondrechten die door het EU Handvest worden gewaarborgd.⁹ Hierbij gaat het om artikel 7 EU Handvest aangaande de eerbiediging van het privéleven en meer specifiek om artikel 8 EU Handvest dat stelt dat eenieder het fundamentele 'recht heeft op bescherming van de hem betreffende persoonsgegevens' (artikel 8 lid 1 EU Handvest). Het EU Handvest vereist dat deze gegevens eerlijk moeten worden verwerkt, voor bepaalde doeleinden en op basis van een gerechtvaardigde grondslag (artikel 8 lid 2 EU Handvest). Dit wordt nader uitgewerkt in Privacyrichtlijn 1995. Hierbij is van belang dat de richtlijn beoogt een hoog niveau van bescherming te waarborgen van de fundamentele rechten en vrijheden van natuurlijke personen, en met name van hun privéleven, bij de verwerking van persoonsgegevens.¹⁰ Zo mag een verwerking van persoonsgegevens enkel plaatsvinden op basis van een recht-

6 HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain en Google*), ECLI:EU:C:2014:317.

7 Zie uitgebreid over deze zaak en de toepassing in Nederlandse rechtspraak: G.J. Zwenne, 'Het internetvergeetrecht na *Google t. Costeja*' (HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12) in: D.C. van Beelen e.a. (red), *Privacy en gegevensbescherming*, Antwerpen: Maklu 2015, p. 51-72. S. Kulk & F. Zuiderveen Borgesius, 'Freedom of Expression and 'Right to Be Forgotten' Cases in the Netherlands After *Google Spain*', *European Data Protection Law Review* 2015 Vol. 1 p. 113-124.

8 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 31.

9 HvJ EU 20 mei 2003, C-465/00 (*Österreichischer Rundfunk e.a.*), ECLI:EU:C:2003:294, punt 68; HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain en Google*), ECLI:EU:C:2014:317, punt 68; HvJ EU 11 december 2014, C-212/13 (*Ryneš*), ECLI:EU:C:2014:2428, punt 29 en HvJ EU 6 oktober 2015, C-362/14 (*Schrems*), ECLI:EU:C:2015:650, punt 38.

10 HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain en Google*), ECLI:EU:C:2014:317, punt 66 en HvJ EU 7 november 2013, C-473/12 (*IPI*), ECLI:EU:C:2013:715, punt 28.

matige verwerkingsgrond (limitatief opgesomd in artikel 7 Privacyrichtlijn 1995).¹¹ Daarnaast worden er nog enkele vereisten aan de kwaliteit van de persoonsgegevens en hun verwerking gesteld.¹² Zo mogen persoonsgegevens enkel op basis van welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden worden verkregen en verder verwerkt in overeenstemming daarmee.¹³ Voorts dienen de persoonsgegevens nauwkeurig te zijn, wat soms een verplichting tot bijwerking met zich meebrengt, en ze dienen ook toereikend, ter zake dienend, en niet bovenmatig te zijn gelet op de nagestreefde doeleinden.¹⁴ Bovendien mogen persoonsgegevens niet langer dan noodzakelijk voor de verwezenlijking van die doeleinden worden bewaard.¹⁵ Bij niet naleving van een van deze voorwaarden kan de betrokkene zich beroepen op zijn recht om de gegevens te anonimiseren, uit te wissen of af te schermen. Een dergelijk recht van betrokkene is opgenomen in artikel 12 onder b Privacyrichtlijn 1995. Het Hof van Justitie wijst het beroep van Manni op artikel 12 onder b Privacyrichtlijn 1995 echter af.

3.1 Doel van de verwerking

Bij de behandeling van de vraag of Manni inderdaad een recht heeft tot afscherming van zijn persoonsgegevens, heeft het Hof van Justitie eerst bekeken welk doel wordt nagestreefd met de inschrijving van deze persoonsgegevens.¹⁶ Uit de overwegingen van de Eerste EEG-richtlijn volgt volgens het Hof dat de daarin voorgeschreven openbaarmaking 'met name strekt tot bescherming van de belangen van derden ten aanzien van vennootschappen op aandelen en vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, omdat deze vennootschappen aan derden geen andere waarborg bieden dan het vermogen van de vennootschap'.¹⁷ Kennis kunnen nemen van dergelijke essentiële informatie betreffende de vennootschap, waaronder informatie aangaande de bevoegdheid van personen die haar kunnen vertegenwoordigen, is vereist om de rechtszekerheid in betrekkingen tussen de vennootschap en derden te verzekeren in de interne markt, aldus het Hof.¹⁸

Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naar soorten derden die toegang hebben tot de informatie.¹⁹ Het begrip 'derden' kan niet worden beperkt tot schuldeisers.²⁰ Zo heeft het Hof in *Springer* bepaald dat dit begrip ruim moet worden uitgelegd en dat eenieder inzage mag hebben zonder dat hij daarbij een beschermenswaardig recht of belang hoeft aan te tonen. Dit omvat dus bijvoorbeeld de concurrenten van een geregistreerde vennootschap.²¹ Voor vennootschappen die ingeschreven staan in de vennootschapsregisters is het doel van de openbaarheid de bescherming van alle 'derdebelanghebbenden'.²²

3.2 Doel van verwerking ná schrappen vennootschap uit registers

Of dergelijke openbaarheid ook nog dit doel dient ná de beëindiging van de activiteiten en ontbinding van de vennootschap is niet duidelijk, nu de Eerste EEG-richtlijn daar zelf geen aanwijzingen voor bevat. Het einde van de vennootschap betekent echter niet het einde van de rechten en rechtsbetrekkingen betreffende die vennootschap.²³ Men kan hier denken aan geschillen over rechtsgeldigheid van handelingen namens de vennootschap verricht door een bestuurder toen de vennootschap nog actief was, of gerechtelijke stappen tegen de voormalige bestuurders van de vennootschap of haar vereffenaars.²⁴ De advocaat-generaal (hierna: A-G) voegde hier nog aan toe dat het voor een aspirant-koper van een onroerende zaak 'een cruciaal gegeven bij de aankoop' kan zijn dat de bestuurder van het bedrijf dat belast is met de bouw van het goed in het verleden een vennootschap heeft bestuurd die failliet is gegaan.²⁵

Het aanwijzen van een bepaalde termijn na het verstrijken waarvan de inschrijving in het register en haar openbaarheid niet meer nodig zouden zijn, lijkt volgens het Hof 'thans onmogelijk',²⁶ gelet op de verschillende verjaringstermijnen in de lidstaten.²⁷ Derhalve kan een lidstaat geen recht om persoonsgegevens te laten wissen of afschermen afleiden uit artikel 6 lid 1 onder e en artikel 12 onder b van Privacyrichtlijn 1995 voor zover die gegevens zijn geregistreerd op grond van artikel 2 lid 1 onder d en j Eerste EEG-richtlijn.²⁸ Dit laat overigens de mogelijkheid open om op grond van een andere (nationale) overweging de gegevens alsnog te laten verwijderen.

11 Voor de Kamer van Koophandel betekent dit dat zij een beroep kunnen doen op de verwerkingsgronden uit hoofde van artikel 7 onder c Privacyrichtlijn 1995 inhoudende dat de verwerking geschiedt op grond van een wettelijke bepaling, in casu artikel 2 en 3 onder e Eerste EEG-richtlijn; voor zover het gaat om de vervulling van een taak van algemeen belang of deel uitmaakt van de uitoefening van het openbaar gezag, zoals is bevestigd voor de uitgifte van informatie uit het vennootschapsregister in HvJ EU 12 juli 2012, C-138/11 ECLI:EU:C:2012:449 (*Compass/Datenbank*), punten 40-41; sub f) daar waar het gaat om een verwerking die noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigd belang van de werkingsverantwoordelijke (lees: de Kamer van Koophandel) of van de derde(n) aan wie de gegevens worden verstrekt, zoals in deze zaak schuldeisers van de vennootschap bijvoorbeeld zijn. Zie HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 42 jo. conclusie A-G Bot, punt 52 e.v.

12 Artikel 6 Privacyrichtlijn 1995.

13 Artikel 6 lid 1 onder b Privacyrichtlijn 1995.

14 Artikel 6 lid 1 onder c-d Privacyrichtlijn 1995.

15 Artikel 6 lid 1 onder e Privacyrichtlijn 1995.

16 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, par. 48.

17 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, par. 49.

18 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), punten 49-50, verwijzend naar zijn eerdere uitspraak in HvJ EU 12 november 1974, C-32/47 (*Haaga*), ECLI:EU:C:1974:116, punt 6.

19 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 51.

20 HvJ EU 4 december 1997, C-97/96 (*Daihatsu*), ECLI:EU:C:1997:581, punten 19-22.

21 HvJ EU 23 september 2004, C-435/02 (*Springer*), ECLI:EU:C:2004:552, punt 34.

22 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 51.

23 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punten 52-53.

24 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 53.

25 Conclusie, punt 79.

26 Dat de interpretatie van artikel 6 lid 1 onder e sterk afhangt van de omstandigheden van het geval, zie HvJ EU 7 mei 2009, C-553/07 (*Rotterdam/Rijkeboer*), ECLI:EU:C:2009:293, punten 57-60.

27 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 54-55.

28 Op grond van artikel 6 lid 1 onder e Privacyrichtlijn 1995 en artikel 12 onder b Privacyrichtlijn 1995, dat na een bepaalde periode na ontbinding van de betrokken vennootschap de hen betreffende persoonsgegevens te laten uitwissen of afschermen welke zijn ingeschreven op grond van artikel 2 lid 1 onder d en j Eerste EEG-richtlijn.

3.3 *Onevenredige inbreuk grondrechten betrokkene?*

Vervolgens moet door het Hof worden gekeken of deze uitleg niet leidt tot een onevenredige inbreuk op de grondrechten van de betrokkenen zoals gewaarborgd door artikel 7 en 8 van het Handvest. Het Hof komt tot de conclusie dat dit om drie redenen niet het geval is.

Allereerst is er geen sprake van een onevenredige inbreuk op grondrechten van betrokkenen aangezien de vereiste persoonsgegevens die openbaar moeten worden gemaakt op basis van de Eerste EEG-richtlijn maar 'een beperkt aantal persoonsgegevens' betreffen. In het bijzonder gaat het enkel om gegevens aangaande de identiteit en taken van de personen die 'de bevoegdheid hebben de betrokken vennootschappen opzichte van derden te verbinden en haar in rechte te vertegenwoordigen, deelnemen aan het bestuur van, het toezicht of de controle op die vennootschap, of zijn benoemd tot vereffenaar van de vennootschap'.²⁹

Voorts is er geen sprake van een onevenredige inbreuk omdat derden zich (in beginsel) op niets anders kunnen verhalen dan het vermogen van de vennootschap,³⁰ wat voor die derden 'een verhoogd economisch risico inhoudt'.³¹ Daaruit leidt het Hof af dat het gerechtvaardigd lijkt dat:

"natuurlijke personen die ervoor kiezen om aan het economisch verkeer deel te nemen met behulp van een dergelijke vennootschap, de gegevens met betrekking tot hun identiteit en taken binnen de vennootschap openbaar dienen te maken, temeer daar zij op de hoogte zijn van die verplichting wanneer zij dergelijke activiteiten starten."³²

Het Hof sluit hiermee aan bij de Duitse regering en A-G Bot, die stelden dat de ondernemer 'weet, (...) dat zijn gegevens zullen worden ingeschreven in het openbare vennootschapsregister en dat zij toegankelijk zullen zijn, wat er ook gebeurt in het leven van de vennootschap'.³³ Hoewel dit voor een individu 'vervelend kan zijn', zo gaat de A-G verder, 'behoort dit ongemak tot de normale gang van zaken bij deelname aan economische activiteiten'.³⁴

Ten slotte is er volgens het Hof geen sprake van een onevenredige inbreuk omdat het voorgaande het recht op verzet van betrokkenen, zoals vastgelegd in artikel 14 Privacyrichtlijn 1995, onverlet laat. Hoewel dus 'de belangen van derden (...) in beginsel prevaleren',³⁵ valt het desalniettemin niet uit te sluiten dat:

"er uitzonderlijke situaties kunnen zijn waarin zwaarwegende en gerechtvaardigde redenen die verband houden met het specifieke geval van de betrokkene, bij wijze van uitzondering rechtvaardigen dat de toegang tot de hem betreffende persoonsgegevens in het register, na verloop van een voldoende lange termijn na de ontbinding van de betrokken vennootschap, wordt beperkt tot derden die een aantoonbaar belang hebben bij inzage in die gegevens."³⁶

Kortom, in uitzonderlijke gevallen zou een individu zich kunnen beroepen op het verzetrecht uit artikel 14 Privacyrichtlijn 1995, dat de verwerking voor deze persoon tegen kan houden. Artikel 14 Privacyrichtlijn 1995 wordt echter pas toegepast als de nationale wetgeving zelf geen regeling heeft getroffen hiervoor.³⁷ Of er sprake is van 'zwaarwegende en gerechtvaardigde redenen' die bij wijze van uitzondering een beperking van de toegang van derden tot de informatie in het vennootschapsregister kunnen rechtvaardigen, dient te worden beoordeeld aan de hand van 'alle relevante omstandigheden' en met inachtneming van 'de tijd die is verstreken sinds de ontbinding van de betrokken vennootschap'.³⁸

Voor Manni betekende dit dat hij achter het net viste, aangezien de enkele omstandigheid dat de wooneenheden van een door hem gebouwd toeristencomplex naar verluidt niet worden verkocht omdat geïnteresseerde kopers toegang hebben tot het register, niet afdoende is.³⁹ In meer algemene zin betekent de uitspraak dus dat het stelsel van openbaarheid zoals vereist door de Eerste EEG-richtlijn gerechtvaardigd is gelet op de belangen van derden en als zodanig geen onevenredige inbreuk maakt op de bescherming van persoonsgegevens van hen die geregistreerd zijn. Het is aan de lidstaten om in uitzonderlijke gevallen het recht van verzet zoals opgenomen in artikel 14, eerste alinea, onder a Privacyrichtlijn 1995 toe te passen. Er is dus geen 'recht om vergeten te worden' in algemene zin voor de vennootschapsregisters waarop de Eerste EEG-richtlijn van toepassing is.

4. De Nederlandse context

Wat betekent deze uitspraak van het HvJ EU in de Nederlandse context? Hierna wordt eerst de zaak bekeken vanuit het perspectief van de ondernemer die staat ingeschreven in het Nederlandse handelsregister en afscherming van zijn identiteit wenst. Vervolgens wordt ingegaan op de vraag of de uitspraak in Manni ook de weg afsluit voor het aannemen voor een vergeetrecht in andere openbare registers, in het bijzonder de openbare registers voor registergoederen.

4.1 *De Nederlandse ondernemer die vergeten wil worden*

Het HvJ EU laat de lidstaten dus vrij om in uitzonderlijke gevallen een recht van verzet vorm te geven ter voorkoming van een onevenredige inbreuk op het privéleven van een

29 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 58. De A-G sprak in dit kader over dat de gegevens 'de minimaal noodzakelijke inlichtingen' betreft die nodig zijn om de natuurlijke persoon te identificeren die schuilt achter de rechtspersoonlijkheid die de betrokken vennootschappen hebben'. Conclusie Manni, punt 71.

30 Als het gaat om bij vennootschappen op aandelen en die met beperkte aansprakelijkheid.

31 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 59.

32 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 59.

33 Conclusie Manni, punt. 84.

34 Conclusie Manni, punt. 85.

35 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 60.

36 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 60.

37 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punten 61-62.

38 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 60.

39 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (Manni), ECLI:EU:C:2017:197, punt 63.

geregistreerde in het vennootschapsregister. In Nederland heeft in 2008 de minister gebruikgemaakt van de wettelijke mogelijkheid om bij AMvB een regeling te treffen *'ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de personen die in het handelsregister staan ingeschreven'*.⁴⁰ Deze regeling houdt kort gezegd in dat natuurlijke personen op verzoek hun adres kunnen laten afschermen tegen inzage van derden. Deze regeling is getroffen om te voorkomen dat adresgegevens misbruikt worden.⁴¹ Bovendien bleek dat er in de praktijk *'nauwelijks behoefte aan dit adres'* was.⁴² De afscherming werkt echter niet jegens bestuursorganen, advocaten, deurwaarders, notarissen en de overige in artikel 28 lid 3 Handelsregisterwet 2007 genoemde organisaties, zoals een officier van justitie die informatie verzoekt in het kader van de opsporing van strafbare feiten,⁴³ het UWV of de Sociale verzekeringsbank⁴⁴ en de burgemeester en wethouders in het kader van de uitvoering van enkele van hun wettelijke taken.⁴⁵

Indien een ondernemer afscherming wil, moet hij of zij wel aantonen dat er sprake is van een waarschijnlijke dreiging, dat het woonadres in het handelsregister niet kan worden ingezien met betrekking tot een andere onderneming, dat betrokkene niet beschikt over een openbaar telefoonnummer, dat deze persoon zelf maatregelen heeft genomen om de bekendheid van zijn adres te verminderen en dat het belang van afscherming zwaarder weegt dan de rechtszekerheid in het economisch verkeer.⁴⁶

Afscherming is niet mogelijk voor functionarissen van ondernemingen waar het uitgangspunt van persoonlijke aansprakelijkheid bij geldt, zoals de eenmanszaak en de personenvennootschappen.⁴⁷ Evenmin is afscherming mogelijk voor functionarissen van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid, een vereniging van eigenaars, een stichting en overige privaatrechtelijke rechtspersonen. De reden daarvoor is dat *'niet met zekerheid gezegd kan worden dat er nauwelijks behoefte is aan het kennen van de woonadressen en de inschatting is dat er nauwelijks risico op misbruik bestaat'*.⁴⁸

De afschermingsmogelijkheid geldt niet alleen voor huidige, maar ook voor gewezen functionarissen. Desalniettemin zou Salvatore Manni ook in Nederland achter het net vissen, aangezien de Nederlandse afschermingsmogelijkheid alleen het adres afschermt, niet de identiteit.⁴⁹ Bovendien

geldt deze afscherming weer niet voor de bewaarder van boeken en bescheiden, *'omdat hij het enige aanspreekpunt is, nadat de rechtspersoon is opgeheven'*.⁵⁰

Voor de vennootschapsregisters is er dus geen algemeen 'vergeetrecht' op basis van deze uitspraak. Dit is ook in de Nederlandse wet niet te vinden. Er bestaat echter voor de handelsregisters, zoals gehouden door de Kamer van Koophandel, wel een mogelijkheid om in uitzonderlijke gevallen adresgegevens (gedeeltelijk) af te schermen.

4.2 Ook geen vergeetrecht in openbare registers voor registergoederen?

Hoe ver reikt de Manni-zaak? Is het mogelijk om met een beroep op deze zaak ook een 'vergeetrecht' af te wijzen (althans: Unierechtelijk niet voorgeschreven te achten) voor andere openbare registers? Ik denk van niet. Hierna wordt de Manni-zaak besproken in de context van de openbare registers voor registergoederen. Over de verhouding openbaarheid en privacy van dit register ligt momenteel een adviesaanvraag van de minister bij de Autoriteit Persoonsgegevens.⁵¹ In het volgende wordt echter alleen ingegaan op de specifieke vraag of een vergeetrecht voor geregistreerden in deze registers kan worden afgewezen op basis van Manni.⁵²

Wanneer we kijken naar de overwegingen van het Hof inzake Manni waren er drie redenen waarom het Hof géén onevenredige inbreuk op de grondrechten van betrokkenen voorzag bij ongelimiteerde toegang in tijd tot gegevens over de identiteit van bestuurders en vereffenaars zoals opgenomen in het handelsregister: 1. het betrof maar een beperkt aantal persoonsgegevens; 2. meedoen aan het economisch verkeer met een rechtspersoon gaat nu eenmaal gepaard met publiciteitsvereisten, dit is gerechtvaardigd *'temeer daar [deze personen, AB] op de hoogte zijn van die verplichting wanneer zij dergelijke activiteiten starten'*; en 3. in uitzonderlijke gevallen kan een individu zich beroepen op het verzetrecht. Wanneer deze drie redenen worden bekeken in de context van de verwerking van persoonsgegevens door het Kadaster in de openbare registers voor registergoederen, komt men mogelijkwijs tot een andere conclusie dan het Hof voor handelsregisters.

4.2.1 Een beperkt aantal persoonsgegevens?

Het Hof stelde in de zaak Manni dat artikel 2 Eerste EEG-richtlijn jo. artikel 3 Eerste EEG-richtlijn slechts een beperkt aantal persoonsgegevens openbaar maakte, *'namelijk de gegevens met betrekking tot de identiteit en respectieve taken van de personen die de bevoegdheid hebben de betrokken*

40 Artikel 23 Handelsregisterwet 2007 verleent de bevoegdheid tot maken van een AMvB. Het Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240 treft de daadwerkelijke regeling.

41 Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240, p. 27 (nota van toelichting).

42 Behalve indien er bijvoorbeeld een bestuurder persoonlijk aansprakelijk werd gesteld, Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240, p. 27 (nota van toelichting).

43 Artikel 28 lid 3 sub b Handelsregisterwet 2007.

44 Artikel 28 lid 3 sub d Handelsregisterwet 2007.

45 Artikel 28 lid 3 sub e Handelsregisterwet 2007.

46 Artikel 51 lid 3 sub a-e Handelsregisterbesluit 2008.

47 Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240, p. 27 (nota van toelichting).

48 Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240, p. 27 (nota van toelichting).

49 Dit probleem wordt echter ondervangen door het feit dat zoeken op naam in de Kamer van Koophandel niet is toegestaan, artikel 22 lid 2 Handelsregisterwet 2007.

50 Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240, p. 27 (nota van toelichting).

51 Naar aanleiding van de Kamervragen die werden gesteld na een uitzending van PowNed over de openbaarheid van de openbare registers voor registergoederen, zie *Kamerstukken II 2016/17, Vragen, 2016Z18671*. Zie voorts *Kamerstukken II 2016/17, 32761, 110*.

52 Hier wordt verder niet ingegaan op in hoeverre de huidige regeling van openbaarheid van de openbare registers zich verhoudt tot de bescherming van persoonsgegevens in het algemeen. Zie daarvoor bijvoorbeeld A. Berlee, 'Meer aandacht voor privacy in de openbare registers?', *NJB 2015/1091*, afl. 23 (p. 1520-1527).

vennootschap ten opzichte van derden te verbinden en haar in rechte te vertegenwoordigen'.⁵³ De persoonsgegevens in het Kadaster betreffen echter niet alleen soortgelijke (beperkte) gegevens omtrent identiteit en bevoegdheid van rechtshabbers. Zo wordt in een leveringsakte bijvoorbeeld de identiteit van een natuurlijk persoon vastgelegd.⁵⁴ Dit wordt niet alleen gedaan aan de hand van het opnemen van NAW-gegevens, maar ook geboortedatum, geboorteplaats, burgerlijke staat en indien de vervreemder/verkrijger geregistreerd partner of getrouwd is of dit onder voorwaarden is of niet.⁵⁵ Daarnaast is het paspoortnummer opgenomen.⁵⁶ Verder is de koopprijs opgenomen in de akte en het maximumbedrag van een (eventuele) hypotheeklening ter financiering van de aankoop.⁵⁷ Dit soort informatie betreft niet langer alleen de identiteit van de verkoper en koper, om beschikkingsbevoegdheid bijvoorbeeld te achterhalen, maar gaat verder dan dat en omvat ook persoonsgegevens die iets vertellen over de vermogenspositie van een natuurlijk persoon. Het is daarom te betwijfelen of we ook in deze context kunnen spreken van een 'beperkt aantal persoonsgegevens'.

4.2.2 Voor wat, hoort wat

De tweede argument van het Hof om geen onevenredige inbreuk op het recht op bescherming van persoonsgegevens van Salvatore Manni aan te nemen was het feit dat er 'een verhoogd economisch risico' voor derden bestond. Dit risico was verhoogd voor derden die handeldrijven met een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, aangezien deze laatste niet meer waarborgen te bieden heeft dan het vermogen van de vennootschap.⁵⁸ Gelet op het voorgaande lijkt het, volgens het Hof, gerechtvaardigd dat:

"natuurlijke personen die ervoor kiezen om aan het economisch verkeer deel te nemen met behulp van een dergelijke vennootschap, de gegevens met betrekking tot hun identiteit en taken binnen de vennootschap openbaar dienen te maken, **temeer daar zij op de hoogte zijn van die verplichting wanneer zij dergelijke activiteiten starten.**"⁵⁹

Hierbij lijkt het Hof aan te sluiten, hoewel het dit niet zo expliciteert, bij de jurisprudentie inzake *Volker*.⁶⁰ In *Volker* werd een onderscheid gemaakt tussen natuurlijke personen en rechtspersonen dat van belang was voor de vraag of

publicatie van gunning van financiële steun uit het Europees Landbouwarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) een onevenredige inbreuk op de privacy maakte. De ernst van de aantasting van het recht op bescherming van de persoonsgegevens verschilt immers, zo overwoog het Hof, naargelang het gaat om rechtspersonen dan wel om natuurlijke personen.⁶¹ Publicatie van gunning van dergelijke steun op een openbaar toegankelijke website vereist een andere belangenafweging voor natuurlijke personen in het licht van artikel 7 en 8 EU Handvest dan waar het ging om publicatie van dezelfde gegevens van een rechtspersoon. Rechtspersonen worden, voor zover zij bescherming genieten uit hoofde van Privacyrichtlijn 1995,⁶² in tegenstelling tot natuurlijke personen niet onevenredig geschaad door publicatie van de gunning van steun op basis van het ELGF en ELFPO. Het Hof stelde dat '[d]ienaangaande moet worden opgemerkt dat rechtspersonen reeds onderworpen zijn aan een ruimere verplichting om hen betreffende gegevens bekend te maken'. Deze lijn lijkt in *Manni* te worden doorgezet naar natuurlijke personen die gebruikmaken van een rechtspersoon en zich verzetten tegen publicatie van hun persoonsgegevens in meer algemene zin.

Wat betekent dit voor een natuurlijk persoon geregistreerd in de openbare registers voor registergoederen? Uit *Volker* en *Manni* kunnen we afleiden dat er een verschil bestaat in het beschermingsniveau voor natuurlijke personen die zich begeven in het economisch verkeer door middel van een rechtspersoon en hen die zich begeven in het economisch verkeer zónder een rechtspersoon, waarbij de laatsten een hoger beschermingsniveau genieten. Dit betekent dat wanneer er een beroep op het 'vergeetrecht' wordt gedaan door een natuurlijk persoon die staat geregistreerd in de openbare registers voor registergoederen, het zo kan zijn dat het belang van deze geregistreerde zwaarder weegt dan van een natuurlijk persoon met een vennootschap, zoals in *Manni*. Daarbij moet ook in ogenschouw worden genomen dat een natuurlijk persoon die gebruikmaakt van een rechtspersoon weet dat hij of zij zich moet houden aan diverse openbaarmakingsverplichtingen als tegenhanger van het gebruik kunnen maken van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, zoals het Hof ook overweegt. Kan en moet eenzelfde kennis van natuurlijke personen worden verwacht die een woning willen kopen?⁶³

53 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 58.

54 Ook hier van belang om beschikkingsbevoegdheid te kunnen achterhalen.

55 Artikel 18 Kadasterwet.

56 Of ander documentnummer van een identificatiestuk zoals genoemd in artikel 1 Wet op de identificatieplicht. Zie artikel 39 Wet op het notarisambt welke de verplichting aan de, verplicht in te schakelen, notaris (artikel 3:89 lid 1 BW) oplegt om deze informatie in de akte op te nemen. Waardoor deze ook in de openbare registers terecht komt. Zie ook A. Berlee, 'Meer aandacht voor privacy in de openbare registers?', *NJB* 2015/1091, afl. 23 (p. 1524).

57 Artikel 46 Wet op het notarisambt. Het hypotheekbedrag is dan opgenomen in de vestigingsakte van het recht van hypotheek.

58 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 59.

59 HvJ EU 9 maart 2017, C-398/15 (*Manni*), ECLI:EU:C:2017:197, punt 59, nadruk toegevoegd.

60 HvJ EU 9 november 2010, C-92/09 en C-93/09 (*Volker und Markus Schecke en Eifert*), ECLI:EU:C:2010:662.

61 HvJ EU 9 november 2010, C-92/09 en C-93/09 (*Volker und Markus Schecke en Eifert*), ECLI:EU:C:2010:662, punt 87.

62 Het Hof stelde dat dit enkel het geval was indien de naam van de rechtspersoon de naam van een natuurlijke persoon behelst. HvJ EU 9 november 2010, C-92/09 en C-93/09 (*Volker und Markus Schecke en Eifert*), ECLI:EU:C:2010:662, punt 53.

63 Wetenschap van het feit dat de in paragraaf 4.2.1 genoemde persoonsgegevens openbaar zijn en inzichtelijk voor velen is nog niet doorgedrongen bij iedereen, gelet op de klachten die hierover geregeld worden ingediend bij het Kadaster. Zie J.G. Brouwer, *Hoofdwerk Kadasterwet*, (losbl.) 2.1.3.104, Lelystad: Koninklijke Vermande 1999, para. 2.1.3.107b1. Alsook de Kamervragen die werden gesteld na een uitzending van PowNed over de openbaarheid van de openbare registers voor registergoederen, zie *Kamerstukken II* 2016/17, Vragen, 2016Z18671. Zie voorts *Kamerstukken II* 2016/17, 32761, 110.

4.2.3 De mogelijkheid van het recht op verzet

Als laatste wijst het Hof op de mogelijkheid dat in uitzonderlijke gevallen een natuurlijk persoon bij zwaarwegende en gerechtvaardigde redenen die verband houden met het specifieke geval van de betrokkene afscherming kan eisen op grond van artikel 14, eerste alinea, onder a Privacyrichtlijn 1995, indien de nationale wetgever niet anders heeft bepaald. We zagen eerder dat dit recht van verzet in Nederland wat betreft de handelsregisters is ingevoerd in 2008, wat betrokkenen de mogelijkheid biedt om adressen af te schermen. Aangezien het niet mogelijk is om op naam van een bestuurder te zoeken in de handelsregisters, biedt het stelsel van openbaarheid daarmee enkele waarborgen ter bescherming van de persoonsgegevens van bestuurders van vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.⁶⁴

Er is echter geen soortgelijke regeling getroffen voor de openbare registers voor registergoederen. De minister heeft wel de wettelijke mogelijkheid om via een AMvB een regeling te treffen hiervoor,⁶⁵ maar heeft hier tot dusver nog geen gebruik van gemaakt. Er is inmiddels wel een adviesaanvraag gestuurd naar de Autoriteit Persoonsgegevens door de minister 'over het gemak waarmee persoonsgegevens te raadplegen zijn bij het Kadaster en de vraag wat dit betekent voor de privacy en veiligheid van mensen'.⁶⁶ Maar bij gebrek aan een specifieke Lidstatelijke (andersluidende) bepaling moet hier dus worden teruggevallen op artikel 14, eerste alinea, onder a Privacyrichtlijn 1995, zoals geïmplementeerd in artikel 40 Wet bescherming persoonsgegevens.⁶⁷

Op grond van het voorgaande kan niet worden gesteld dat het afwijzen van een 'vergeetrecht' in de handelsregisters ingesteld op basis van de Eerste Vennootschapsrichtlijn eveneens inhoudt dat een 'vergeetrecht' moet worden afgewezen voor andere openbare registers.⁶⁸ De overwegingen van het Hof zijn hiervoor te zeer toegespitst op het specifieke geval van de vennootschapsregisters. Hierdoor kan de vraag worden opgeworpen of een vergeetrecht wel zou kunnen worden aangenomen voor andere openbare registers, zoals bijvoorbeeld de openbare registers voor registergoederen.

5. Conclusie

In de zaak *Manni* heeft het Hof zijn jurisprudentie over het 'vergeetrecht' zoals geïntroduceerd in het *Google Spain*-arrest verder uitgelegd.⁶⁹ Een dergelijk recht om oude, niet langer toereikende, persoonsgegevens te laten verwijderen uit de vennootschapsregisters is afgewezen door het Hof. Ook wanneer een vennootschap inmiddels failliet is gegaan, het faillissement is afgewikkeld en de vennootschap inmiddels al jaren is uitgeschreven. Gelet op de belangen van derden kan het soms jaren later nog altijd van belang zijn om te kunnen achterhalen wie destijds bevoegd was om de inmiddels uitgeschreven vennootschap te vertegenwoordigen. Alleen in uitzonderlijke gevallen kan een dergelijk 'vergeetrecht' worden toegekend, maar dit hangt af van de omstandigheden van het geval, en geldt niet voor eenieder.

In deze bijdrage is geopperd dat de uitspraak van het Hof in *Manni* echter niet zo ver reikt dat hiermee een algehele afwijzing van een 'vergeetrecht' voor *alle* openbare registers is geweest. Zo is het maar de vraag of een 'vergeetrecht' ook niet bestaat voor bijvoorbeeld de openbare registers van registergoederen.

64 Let wel, dit geldt niet voor de ZZP'er en enkele andere vennootschappen, zie paragraaf 4.1.

65 Artikel 107b Kadasterwet.

66 *Kamerstukken II* 2016/17, 32761, 110 en bijlage.

67 Hoewel dit verzetsrecht enkel geldt voor die verwerkingen van persoonsgegevens die hun verwerkingsgrond hebben ontleend aan artikel 8 onder e en f Wbp. Dit verzetsrecht geldt niet voor de verwerkingsgrond zoals opgenomen in artikel 8 onder c Wbp welke ziet op de noodzakelijkheid van een verwerking om een wettelijke verplichting na te komen waaraan de verantwoordelijke onderworpen is. Uit *Compass/Datenbank* weten we 'dat bij het door een overheidsinstantie opslaan in een databank van gegevens die vennootschappen op grond van een wettelijke meldingsplicht hebben meegedeeld, het verlenen aan belanghebbenden van inzage daarin en het laten vervaardigen van kopieën voor hen sprake is van uitoefening van bevoegdheden van openbaar gezag' tevens om een taak van algemeen belang. *Manni*, punt 43. Verwijzend naar HvJ EU 12 juli 2012 (*Compass/Datenbank*), C-138/11, EU:C:2012:449, punten 40 en 41.

68 Het staat de Lidstaten overigens vrij om zelf een dergelijk 'vergeetrecht' te introduceren in de handelsregisters.

69 Zie ook paragraaf 2 hierboven. Op moment van schrijven is er nog een zaak aanhangig bij het HvJ EU over de reikwijdte van het *Google Spain* arrest, zie zaak C-136/17 (*G.C. e.a.*).